

Till berörd remissinstans

ANGÅENDE REMISSEN OM BETÄNKANDET FOLKBILDNINGENS SAMHÄLLSVÄRDEN – EN NY MODELL FÖR STATLIG UTVÄRDERING (SOU 2012:72)

Detta gäller remissvar på ”Betänkandet Folkbildningens samhällsvärden – En ny modell för statlig utvärdering (SOU 2012:72)”
Dnr: 001-1660/2012

Remisstiden sträcker sig till den 9 januari 2013, vilket vi ber er respektera. Om det av några skäl inte är möjligt för er att inkomma med svar inom utsatt tid måste en kontakt tas med den för ärendet ansvariga personen på roteln.

Ansvarig handläggare/borgarrådssekreterare på Kultur- och fastighetsroteln är Jonas Uebel, tfn 08-508 29 177.

Remissvar skickas till:

- Kultur- och fastighetsroteln i **digital form (word/excel)**. Ange KS:s diarienummer som namn på ärenderubrik. Ex: KS 314-331-2004
- KF/KS kansli i **pappersform**.

Bilagga **inte** remissunderlaget. Det finns redan diariefört i kommunstyrelsens diarium.

Häfta **inte** ihop handlingarna.

Adresserna är följande:

Rotelns e-post: Funktion SLK RVIII-remissvar eller
RVIII-remissvar@stockholm.se

KF/KS kansli, Stadshuset, 105 35 STOCKHOLM

Med vänliga hälsningar

Kultur- och fastighetsroteln

Remitteringsmapp

Ärende:

Inkom till KF/KS kansli den

Behandling i övrigt:

För yttrande senast:

Stadsdelsnämnderna

Facknämnderna

Kulturnämnden
Utbildningsnämnden

Övriga

Stadsledningskontoret

REGERINGSKANSLIET

Remiss

2012-11-12

U2012/5989/UC

Utbildningsdepartementet

Enheten för ungdomspolitik och det civila samhället

Dep.sekr. Marie Ericsson

Telefon: 08-405 27 27

STOCKHOLMS STAD
Kommunstyrelsen
Registraturet

Ink. 2012 -11- 16

Dnr: 001-1660/2012

Till: *RIK*

Betänkandet Folkbildningens samhällsvärden – En ny modell för statlig utvärdering (SOU 2012:72)

Remissinstanser:

Myndigheter

1. Riksrevisionen
2. Konsumentverket
3. Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete – Sida
4. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
5. Socialstyrelsen
6. Arvsfondsdelegationen
7. Länsstyrelsen i Kalmar län
8. Länsstyrelsen i Jämtlands län
9. Länsstyrelsen i Västerbottens län
10. Statskontoret
11. Nämnden för statligt stöd till trossamfund – SST
12. Statistiska centralbyrån
13. Statens skolverk
14. Statens skolinspektion
15. Specialpedagogiska skolmyndigheten
16. Ungdomsstyrelsen
17. Myndigheten för yrkeshögskolan
18. Högskoleverket
19. Uppsala universitet
20. Göteborgs universitet, Förvaltningsinstitutionen
21. Stockholms universitet
22. Linköpings universitet
23. Linnéuniversitetet
24. Örebro universitet, Statsvetenskapliga institutionen
25. Gymnastik- och idrottshögskolan
26. Malmö Högskola
27. Vetenskapsrådet

28. Sametinget
29. Naturvårdsverket
30. Statens kulturråd
31. Myndigheten för Kulturanalys
32. Nämnden för hemslöjdsfrågor
33. Riksantikvarieämbetet
34. Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering – IFAU

Kommuner och Landsting

35. Bromölla kommun
36. Krokoms kommun
37. Luleå kommun
38. Malmö kommun
39. Norrköpings kommun
40. Rättviks kommun
41. Skellefteå kommun
42. Stockholms kommun
43. Umeå kommun
44. Värnamo kommun
45. Gävleborgs läns landsting
46. Jönköpings läns landsting
47. Norrbottens läns landsting
48. Skåne läns landsting
49. Stockholms läns landsting
50. Västerbottens läns landsting
51. Västernorrlands läns landsting
52. Västra Götalands läns landsting
53. Sveriges Kommuner och Landsting – SKL

Organisationer, m.fl.

54. Amatörkulturens samrådsgrupp
55. Arbetsgivarorganisationen KFO
56. Bygdegårdarnas Riksförbund
57. Centrum för Idrottsforskning
58. Civilsamhällets organisationer i samverkan – Civos
59. Coompanion
60. Ersta Sköndal Högskola
61. Folkbildningsförbundet
62. Folkbildningsrådet
63. Folkets Hus och Parker
64. Forum Syd
65. Forum – Idéburna organisationer med social inriktning
66. Fritidsodlingens riksorganisation
67. Handikappförbundens Samarbetsorgan
68. Hela Sverige ska leva
69. Hyresgästernas riksförbund

70. Ideell Arena
71. Ideell Kulturallians
72. IOGT-NTO
73. KFUK-KFUM
74. Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd
75. Kontaktnätet - Riksorganisation för ideella kulturföreningar
76. Körsam
77. Landsrådet för Sveriges Ungdomsorganisationer – LSU
78. Musikarrangörer i samverkan
79. Riksförbundet för Social och Mental Hälsa – RSMH
80. Riksförbundet för sexuellt likaberättigade – RFSL
81. Riksförbundet för sexuell upplysning – RFSU
82. Riksförbundet Romer i Europa
83. Riksförbundet Sveriges museer
84. Riksförbundet Unga Musikanter
85. Riksföreningen för Folkmusik och Dans – RFoD
86. Riksidrottsförbundet – RF
87. Riksteatern
88. Röda Korset
89. Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation – RIO
90. SIOS – Samarbetsorgan för etniska organisationer i Sverige
91. SISU Idrottsutbildarna
92. Stiftelsen Arbetets museer
93. Stockholms läns bildningsförbund
94. Svensk biblioteksförening
95. Svensk Scenkonst
96. Svenska kyrkan
97. Svenska Naturskyddsföreningen
98. Svenska Samernas riksförbund
99. Svenska Scoutförbundet
100. Svenska Hemslöjdsföreningarnas riksförbund
101. Sveriges Allmänna Konstförening
102. Sveriges Civildörsvarsförbund
103. Sveriges Hembygdsförbund
104. Sveriges Kristna Råd
105. Sveriges Kvinnolobby
106. Sveriges Muslimska råd
107. Sverok – Spelhobbyförbundet
108. Vuxenstuderandes intresseorganisation – VIO
109. Våra Gårdar
110. Västerbottens läns bildningsförbund

Folkhögskolor

111. Blekinge läns folkhögskola
112. Botkyrka folkhögskola
113. Dalslands folkhögskola
114. Gotlands läns folkhögskola
115. Göteborgs folkhögskola
116. Hyllie Park folkhögskola
117. Hällefors folkhögskola
118. Härnösands folkhögskola
119. Jakobsbergs folkhögskola
120. June folkhögskola
121. Kvarnby folkhögskola
122. Kvinnofolkhögskolan
123. Litorina folkhögskola
124. Ljungskile folkhögskola
125. Medlefors folkhögskola
126. Molkoms folkhögskola
127. Mora folkhögskola
128. Nordiska folkhögskolan
129. Runö folkhögskola
130. Röda korsets folkhögskola
131. Sigtuna folkhögskola
132. Skarpnäcks folkhögskola
133. Solviks folkhögskola
134. Tärna folkhögskola
135. Vimmerby folkhögskola
136. Vindelns folkhögskola
137. Wendelsbergs folkhögskola
138. Wiks folkhögskola
139. Österlens folkhögskola
140. Östra Grevie folkhögskola

Studieförbund

141. Arbetarnas Bildningsförbund
142. Folkuniversitetet
143. Ibn Rushd studieförbund
144. Kulturens Bildningsverksamhet
145. Nykterhetsrörelsens Bildningsverksamhet
146. Sensus Studieförbund
147. Studieförbundet
148. Studieförbundet Bilda för kyrka och samhälle
149. Studieförbundet Medborgarskolan
150. Studieförbundet Vuxenskolan

Remissvaren i tre exemplar (ett original) ska ha kommit in till Utbildningsdepartementet senast den 22 februari 2013. Svaren bör även sändas i Word-format per e-post till u.registrator@regeringskansliet.se med hänvisning till diarienummer.

I remissen ligger att regeringen vill ha synpunkter på förslagen eller materialet i betänkandet. Om remissen är begränsad till en viss del av betänkandet, anges detta inom parentes efter remissinstansens namn i remisslistan. En sådan begränsning hindrar givetvis inte att remissinstansen lämnar synpunkter också på övriga delar.

Myndigheter under regeringen är skyldiga att svara på remissen. En myndighet avgör dock på eget ansvar om den har några synpunkter att redovisa i ett svar. Om myndigheten inte har några synpunkter, räcker det att svaret ger besked om detta.

För **andra remissinstanser** innebär remissen en inbjudan att lämna synpunkter.

Råd om hur remissyttranden utformas finns i Statsrådsberedningens promemoria *Svara på remiss – hur och varför* (SB PM 2003:2). Den kan laddas ner från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

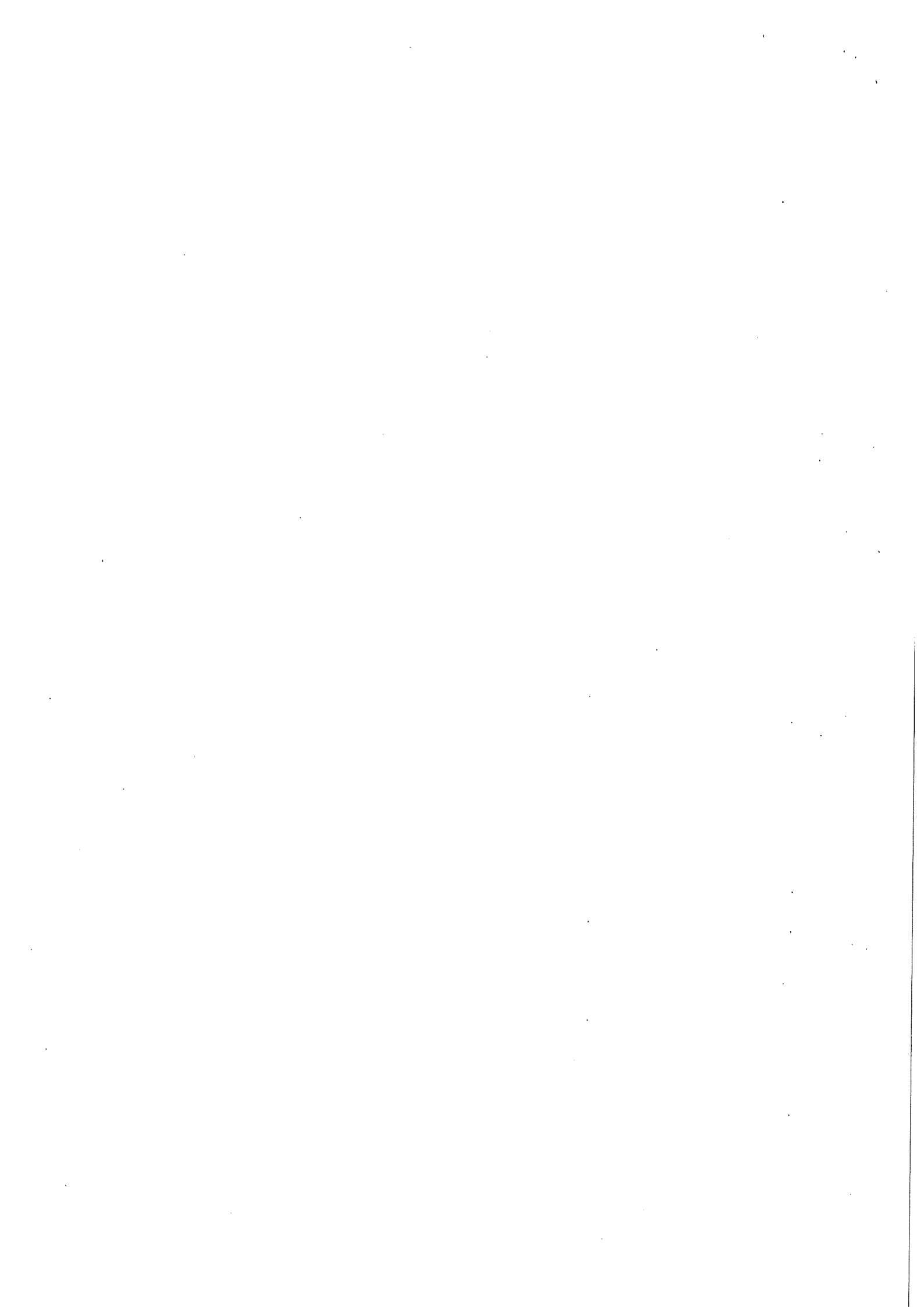
I tjänsten

Eva Lenberg
Rättschef

Kopia till

Riksdagens utredningstjänst
Fritzes kundservice, 106 47 Stockholm

Folkbildningens samhällsvärden

– En ny modell för statlig utvärdering

Betänkande av Folkbildningsutredningen

Stockholm 2012

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2012:72

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes Offentliga Publikationer på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Beställningsadress:
Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Orderfax: 08-598 191 91
Ordertel: 08-598 191 90
E-post: order.fritzes@nj.se
Internet: www.fritzes.se

Svara på remiss – hur och varför. Statsrådsberedningen (SB PM 2003:2, reviderad 2009-05-02)
– En liten broschyr som underlättar arbetet för den som ska svara på remiss.
Broschyren är gratis och kan laddas ner eller beställas på
<http://www.regeringen.se/remiss>

Tryckt av Elanders Sverige AB.
Stockholm 2012

ISBN 978-91-38-23818-9
ISSN 0375-250X

Till statsrådet Nyamko Sabuni

Regeringen beslutade den 20 oktober 2011 att bemyndiga statsrådet Nyamko Sabuni att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utvärdera det statliga stödet till folkbildningen (dir. 2011:93).

Med stöd av bemyndigandet förordnades Erik Amnå, professor i statskunskap vid Örebro universitet, den 1 november 2011 som särskild utredare. Utredningen har antagit namnet Folkbildningsutredningen.

Den 1 december 2011 förordnades departementssekreteraren Marie Ericsson och departementssekreteraren Jeanna Andreen som sakkunniga i utredningen.

Den 1 december 2011 anställdes fil.dr Pia Brundin som sekreterare i utredningen.

Folkbildningsutredningen överlämnar härmed betänkandet *Folkbildningens samhällsvärden. – En ny modell för statlig utvärdering* (SOU 2012:72). Utredningens uppdrag är härmed slutfört.

Stockholm den 18 oktober 2012

Erik Amnå

/Pia Brundin

Innehåll

Sammanfattning	9
1 Inledning	13
1.1 Bildning för folket	13
1.2 Folkbildningen som samhällskraft.....	15
1.3 Behovet av en reviderad utvärdering av folkbildningen	19
1.4 Huvudfrågor för utredningen	20
1.4.1 Avgränsningar	22
1.5 Utredningsarbetet	22
1.6 Disposition	23
2 Folkbildning i Sverige	25
2.1 Staten och folkbildningen.....	26
2.1.1 Folkbildningens särart.....	27
2.2 Folkbildningens verksamhet	28
2.2.1 Folkhögskolorna.....	28
2.2.2 Studieförbunden	29
2.2.3 Nuvarande och framtida utmaningar för folkbildningen.....	31
2.3 Folkbildningens effekter	32
2.3.1 Folkbildningen i ett samhällsekonomiskt perspektiv – resultat av en samhällsekonomisk studie	33

3	Statens stöd och styrning	37
3.1	Folkbildningsanslagets syften och verksamhetsområden.....	37
3.2	Folkbildningsrådets roll och verksamhet.....	41
3.2.1	Myndighet och medlemsföreträdare.....	42
3.3	Folkbildningsrådets fördelningssystem.....	44
3.3.1	Statligt stöd till studieförbunden	44
3.3.2	Statligt stöd till folkhögskolor	45
3.3.3	Justeringar inom fördelningssystemet.....	46
3.4	Synpunkter som framkommit på fördelningen av statligt stöd till studieförbund	49
4	Utvärdering av folkbildningen	53
4.1	Vad är utvärdering? Kort begreppsdiskussion	54
4.2	Utvärdering av offentlig verksamhet	56
4.3	Utvärdering av folkbildningen	57
4.3.1	Statens utvärdering av folkbildningen 1996	58
4.3.2	Statens utvärdering av folkbildningen 2004	59
4.4	Folkbildningsrådets utvärderingar	61
4.4.1	Sakkunskap eller oberoende	62
4.5	Synpunkter som framkommit på statens utvärdering av folkbildningen	64
4.6	Regelbundenhet och fördjupning – önskemål inför kommande statliga utvärderingar	66
4.7	Utvärdering av statens stöd till idrotten – en jämförelse.....	70
4.7.1	Utvärdering och uppföljning inom idrotten	71
4.8	Några principiella riktmärken inför kommande statliga utvärderingar av folkbildningen	73
5	Överväganden och förslag	75
5.1	Syftena fungerar i huvudsak väl.....	77

5.2	Behov av en syftesorienterad utvärdering av folkbildningen	78
5.3	Indikatorer för utvärdering av folkbildningens kvaliteter	82
5.3.1	Alternativ 1: Statliga utvärderingar behålls inom kommittéväsendet, med vissa justeringar.....	86
5.3.2	Alternativ 2: En oberoende forskningsinstitution får uppdraget att utvärdera folkbildningen	88
5.3.3	Alternativ 3: Utvärderingen av folkbildningen genomförs av statliga analysmyndigheter	89
5.4	Folkbildningsutredningens förslag	92
5.4.1	Separat utvärdering av studieförbund och folkhögskolor.....	94
5.4.2	Myndigheter som föreslås utvärdera folkbildningen.....	94
5.4.3	Tidsintervall för kommande utvärderingar	96
5.4.4	Ett förtydligt uppföljningsansvar för Folkbildningsrådet.....	98
5.4.5	Kostnads- och konsekvensanalys	101
	Särskilt yttrande	103
	Bilaga 1 Kommittédirektiv	105

Sammanfattning

Sverige har en mer än hundraårig tradition av folkbildning i form av folkhögskolor och studieförbund. Dessa upprättades självständigt av olika folkliga organisationer och har åtnjutit betydande ekonomiskt statsstöd. När folkhögskolekurser, studiecirklar och olika estetiska arrangemang fungerar som bäst har de förutsättningar att skapa öppna, demokratiska och kulturella rum för bildning. Där kan människor, var för sig och tillsammans, utveckla kunskaper, förhållningssätt, tillit och självkänsla. Utöver den kunskap och de färdigheter som förvärvas, fungerar folkbildningen även som ett socialt sammanhang av stor betydelse för många människor. Förutom nyttan för individerna kan den här typen av bildningsprocesser även resultera i en samhällsnytta i form av högre delaktighet i kulturliv, demokrati och arbetsliv.

Kunskapen om hur folkhögskolor och studieförbund förmår leva upp till de förväntningar som är knutna till statsbidraget behöver emellertid fördjupas. Den statliga styrningen av folkbildningen genomgick år 1991 en omfattande organisatorisk förändring, genom att Skolöverstyrelsen lades ned och ersattes av den ideella föreningen Folkbildningsrådet. Staten skulle fortsättningsvis endast fastställa syftena för bidragsgivningen, medan folkbildningens egna aktörer skulle besluta om målen för verksamheten.

Den stora frihet som råder med målstyrning aktualiserar behovet av utvärdering för att säkerställa att verksamheten uppfyller de syften som avsetts. Folkbildningen utvärderas i dag på tre olika nivåer; dels av folkhögskolorna och studieförbunden själva, dels av Folkbildningsrådet, och dels genom statliga och ibland kommunala utvärderingar. Genom regelbundet återkommande statliga utvärderingar avses att ge en fördjupad bild av verksamheten inom folkhögskolor och studieförbund. De statliga utvärderingarna ska ta sikte på folkbildningens roll i samhället, för att därigenom bedöma

om motiven för samhällets stöd till folkbildningen kvarstår.¹ Sedan 1991, då folkbildningen omorganiserades, har två omfattande statliga utvärderingar genomförts, 1996 och 2004. Regeringen har under senare år påtalat behovet av en mer begränsad, regelbundet återkommande statlig utvärdering av folkbildningen.² Vidare bör utvärderingen genomföras av en aktör som står oberoende i förhållande till folkbildningen. Detta var också en av utgångspunkterna vid tillsättandet av Folkbildningsutredningen 2011.

Av direktivet framgår att Folkbildningsutredningen ska utvärdera och analysera i vilken utsträckning de syften som har beslutats för statsbidraget har uppnåtts.³ I enlighet med de avgränsningar som gjorts har utredningen i strikt mening inte genomfört någon egen utvärdering av folkbildningen. Istället har utredningen haft att bedöma i vilken utsträckning tidigare utvärderingar av folkbildningen ägnas åt denna fråga. Folkbildningsutredningens slutsats är att hittillsvarande utvärderingar av folkbildningen inte har uppmärksammat folkbildningens syftessuppfyllelse i tillräckligt stor utsträckning. De hittillsvarande statliga utvärderingarna har genomförts alltför sällan, och tagit stora resurser i anspråk, tidsmässigt och ekonomiskt. Trots detta har utvärderingarna inte kunnat redovisa effekterna eller nyttan av folkbildningens samlade verksamhet på en övergripande nivå. Något hårddraget gör Folkbildningsutredningen bedömningen att de tidigare utvärderingarna koncentrerat sig mer på formerna för, än på resultaten av, folkbildningens verksamhet.

I förordningen (1991:977) om statsbidrag till folkbildningen anges att bidraget avser att 1) stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin; 2) bidra till att göra det möjligt för människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen; 3) bidra till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället samt 4) bidra till att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet.

Utredningen konstaterar att de fyra syften som i dag anges för statsbidraget uppbär ett brett stöd bland folkbildningens aktörer. Representanter för såväl studieförbund som folkhögskolor har vid möten med Folkbildningsutredningen gett uttryck för att de syften som anges för statens stöd till folkbildningen fungerar väl. Utred-

¹ SOU 2004:30, s. 324.

² Prop. 2005/06:192, Lära, växa förändra. Regeringens folkbildningsproposition.

³ Dir. 2011:93, Utvärdering av det statliga stödet till folkbildningen.

ningen vill därför förorda att de fyra syftena behålls i sin nuvarande form. Enligt utredningen uttrycker syftenas nuvarande detaljeringsnivå väl den styrning av områden och tema som statsmakterna åsyftar.

År 2011 fick Folkbildningsrådet ett regeringsuppdrag att lämna förslag på nya verksamhetsområden, med utgångspunkten att antalet verksamhetsområden skulle reduceras. Folkbildningsrådet inhämtade i samverkan med sina medlemmar synpunkter från studieförbund och högskolor, och konstaterar i sin skrivelse till regeringen att verksamhetsområdena skapat en viss otydlighet i folkbildningens arbete. Bland annat av detta skäl föreslog Folkbildningsrådet att verksamhetsområdena skulle avvecklas.⁴

Utredningen ställer sig bakom Folkbildningsrådets förslag, och bedömer att en förstärkt tonvikt på såväl syften som verksamhetsområden kan riskera att leda till en ökad detaljstyrning av folkbildningen. Inom ramen för fyra i förväg angivna syften kan man enligt utredningens uppfattning upprätthålla en principiellt rimlig balansgång mellan statens rättmätiga styrningsintressen och folkbildningsorganisationernas självständighet.

Folkbildningsutredningen har även fått till uppdrag att överväga hur kommande statliga utvärderingar av folkbildningen ska genomföras. Ett nytt utvärderingssystem bör enligt Folkbildningsutredningen kännetecknas av oberoende och (fler)vetenskaplighet, samt fungera som ett relevant underlag för politiskt beslutsfattande. Det senare innebär bland annat att såväl studieförbund som folkhögskolor systematiskt ska inkluderas i studierna.

Folkbildningsutredningen föreslår att kommande statliga utvärderingar av folkbildningsanslaget bör knytas tydligare till de fyra syften som riksdagen beslutat om gällande statsbidraget för stöd till folkbildningen. Folkbildningsutredningen förordar även att kommande utvärderingar av folkbildningen genomförs av två statliga analysmyndigheter, på uppdrag av en interdepartemental arbetsgrupp. Den interdepartementala arbetsgruppen bör vara sammansatt utifrån de politikområden där folkbildningens samhällsvärden i första hand förväntas bli realiserade, såsom utbildning, arbetsmarknad, kultur, folkhälsa och civilsamhälle.

De myndigheter som Folkbildningsutredningen föreslår ska utvärdera det statliga stödet till folkbildningen är Institutet för Arbetsmarknads- och Utbildningspolitisk Utvärdering, IFAU,

⁴Folkbildningsrådet (2011) "Redovisning av regeringsuppdrag avseende verksamhetsområden i folkbildningsförordningen (1991:977), Dnr 212-2011-090, 2011-11-15.

samt Myndigheten för kulturanalys. Både IFAU och Myndigheten för kulturanalys har expertkompetens inom utbildningsområdet, respektive kulturområdet. Vidare har båda myndigheterna en väl uppbyggd analys- och metodkompetens. IFAU och Myndigheten för kulturanalys framstår därför som väl lämpade för uppgiften att självständigt genomföra utvärderingar av det statliga stödet till folkbildningen.

Folkbildningsutredningen vill vidare förorda att en åtskillnad görs mellan studieförbund och folkhögskolor i kommande statliga utvärderingar av folkbildningen. Detta eftersom landets studieförbund och folkhögskolor bedriver verksamhet som i stor utsträckning skiljer sig åt vad gäller deltagare och inriktning.

Folkbildningsutredningen förordar att kommande statliga utvärderingar av folkbildningen genomförs vart tredje år. Inom ramen för den statliga utvärderingen bör det finnas möjlighet att göra tematiska nedslag och fördjupningar vid behov. Det huvudsakliga målet med den statliga utvärderingen bör dock vara att som oberoende aktör i förhållande till folkbildningen skaffa en överblick över den verksamhet som bedrivs, och bedöma huruvida den står i överensstämmelse med de syften som anges för det statliga stödet till folkbildningen.

Folkbildningsutredningen föreslår slutligen att Folkbildningsrådet får ett förtydligt uppföljningsansvar, som bättre kan fungera som underlag för regeringens syftesbaserade redovisning till riksdagen. Inom ramen för ett sådant ansvar bör Folkbildningsrådet vidareutveckla sitt arbete med den årliga skrivelsen om folkbildningens samhällseffekter, dels i förhållande till syftena för anslaget, dels med avseende på statsmakternas intentioner att folkbildningen bör nå ut till nya medborgargrupper. För att öka transparensen i den decentraliserade självstyrelsen bör rådet också redovisa sin bedömning av inkomna ansökningar om statsbidrag från nya organisationer. Vidare bör Folkbildningsrådet ange vilka effektiviserings- och rationaliseringsåtgärder man vidtagit för att frigöra mer resurser från administration till lokal folkbildningsverksamhet.